

Is er een toekomst voor de opera?

TIJD VAN MUZIEK

Stephan Moens pleit voor een intelligente, eenvoudige en nederige herontdekking van het repertoire.

Bordeel, café en driesterrenrestaurant

1. Traditie

Een verhaaltje. Ik stelde mij voor dat deze man Stalin nog had ontmoet, in ditzelfde gangetje met zijn groengele behangselpapier en net iets te lage plafond. Alleen op die manier kon hij dat totale gemis aan expressie in zijn perkamenten gezicht hebben gekregen, die efficiënte onderdanigheid, die zichzelf niet verraadt. Eerste deur toe, sleutel in de linker jaszak, een miniem gebaar dat je uitnodigt om te volgen, sleutel uit de rechter jaszak, tweede deur open, uit de weg gaan staan.

Waarschijnlijk is het nu allemaal anders, in de tijd van de nieuwe rijken en het wilde oosten. Maar tot voor enkele dagen was dat min of meer de manier waarop de genodigden in het Mariinski-, later Kirov- en nu weer Mariinski-theater in Sint-Petersburg, later Petrograd, nog later Leningrad en nu weer Sint-Petersburg werden binnengeleid. Van hun eigen garderobe naast de administratielokalen door het genoemde gangetje naar hun plaatsen in de zijloges of de tsarenloge. Dat was zo onder de tsaren en onder de nieuwe tsaren en nog een beetje daarna.

Er zijn dus blijkbaar tradities die zelfs niet door revoluties worden omvergegooid. In bepaalde operahuizen – zoals het Mariinski-theater – zijn die bijzonder sterk, niet alleen voor wat de ontvangst van de genodigden betreft maar meer nog op het toneel en in de orkestbak. In het Mariinski-theater kun je met wat geluk nog ensceneringen van Russische opera's zien in exacte kopieën van de decors van de eerste opvoering en de opstelling van de koren lijkt ook de lithografieën uit die tijd afgekeken. Maar op de beste momenten is daar grootsheid in te vinden, speel- en acteervreug-

de en trots over het verleden. Dat geldt nog meer voor de muzikale traditie van het huis.

Wie over de toekomst van de opera praat, kan niet om de realiteit van het heden heen en die is er vooral één van groot traditionalisme, meer dan wij ons doorgaans willen realiseren. Daar even smalend over doen en dan overstappen naar het glorieuze post-Mortier-tijdperk, is bijzonder naïef.

Enkele van die 'traditionele' huizen heb ik de laatste jaren een of meer keren bezocht. Het Mariinski-theater is het enige waar ik nog een zekere traditionele grandeur kon bespeuren, een herinnering aan een groot theaterverleden. In de Weense Staatsopera, de Metropolitan Opera in New York of de Scala in Milaan (om er maar enkele te noemen) is dat veel minder het geval. De redenen daarvoor liggen voor de hand en zijn telkens meer van economische dan van artistieke aard. Wenen is een repertoiretheater dat voor een groot deel teert op toeristen die de stad bezoeken. De meest economische manier om die te 'bedienen' is het zo vaak mogelijk herhalen van oude, enigszins culinaire producties. Soms wordt eens een interessante regisseur uitgenodigd voor een nieuwe productie maar na enkele wederopvoeringen verzandt ook die in routine. Overigens: zo economisch blijkt deze werkwijze ook niet want Wenen is een van de hoogst gesubsidieerde huizen in de wereld (wellicht omwille van de hoge vaste kosten en de sterrengages van beroemde zangers).

New York krijgt amper subsidie maar is daardoor verplicht zijn rijke cliënteel tevreden te stellen. Het doet dat met beroemdheden en weinig aanstootgevend regies. Hier ga je naartoe om de grootste zangers te horen zingen terwijl ze door een decor wandelen.

Milaan zou het aan zichzelf verplicht zijn de allergrootste traditie te bewaren: die van Verdi en Puccini, maar ook die van Bellini en Donizetti. Dat doet de Scala gedeeltelijk, door vaak uitstekende bezettingen te engageren maar als je ooit in Verdi's brieven en aantekeningen hebt gelezen wat voor een theaterman hij was, weet je dat er een andere traditie verloren is gegaan.

La Traviata - De Munt / Johan Jacobs

